

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Sifre Qodesh

'im targumim u-ve'urim mi-meḥabrim shonim

Ḥamesh megilot - 'im Perush Rashi targum Ashkenazi u-ve'ur : hugah bi-sheḳidah rabah u-ve-'iyun gadol ve-nosaf mavo' ha-sheni 'al megilat Rut, Ekhah, Qohelet, ve-Ester; ve-ha-me'amer 'al kol megilah u-megilah

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 594 [1833 oder 1834]

תולגמ שמחל י"שר שוריפב תואצמנה ז"עלב תולמ רואבו סוגרת.

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9272

תרגום ובאור מלות בלע"ז

הנמצאות

בפירוש רש"י לחמש מגלות.

שיר השירים.

א (ח) בעקבי הצאן, הסתכלי וכו' והעקבים נכרים טראני"ש בלע"ז, traces (פוסטפוס: רען, פוסטפפפן), ועיין רש"י תהלים ע' ד'.

ב (ט) לסוסחי, קבולת סוסים ובלשון לע"ז קבליט"א, cheales בלשון לרפת היסנה והו chevaux (פפערדע) וכמו שפי' שם סוסים הרבה, ולא כמו שקצב אחד מן המעתיקים couple והעתיק בטעות חיינע וענגע פפערדע כי שם זה אינו נוסל כ"א על זוגות שקושרין יחד (פאזער, געטפאן), וכן פיר' פסחים כ"ו א' ד"ה הכניסה לרבקה, רבקה קופל"א בלע"ז שקושרין ארבע פרות ביחד ועיין במרסא לשון שם. וכוונת רש"י שאין טעם לסוסחי נקבת הסוס כמו שפי' הראב"ע שעניט סוס אחד כ"א סוסה שם הקבוק הוא לסוסים הרבה, ובלשון אשכנז אין דומה לו אם לא יבנה שם חדש דמו געפפערדע, והי"ד נוספה ובה סמוך על אות השמות ורבים כן.

ג דמיחיד, אריזמ"א. חשב אחד מן המעתיקים שג"ל רישאבל"א עו"י resemble toi גוייכעט דיר, ולבני לא כן יחשוב, שאין זה מסכים עם העברי ועם המשל כמו אותי דמו להרוג (שופטים כ' ה'), ובדפוס פראג רל"א כתוב אשדי"מאי estimé (געחכטעט, געטעטלט, ווערטה געהאלטען), ושם נוסף עוד דבר אחר דמיחיד, שתקתיך מלעקויתך שנאמר ואתם תחרישון ע"כ.

ד (ד) ודגלו וגו', וקבולתו שדגלנו אליו וכו' ודגלו אטרוי"ט attrait (ריין, זונקן-קונג, חיינערע זעהנדיכטיגע עשפיינדונג).

ה (ו) ואם העוררו, כמו העורר על השדה קלנייר בלע"ז. בדפוס פראג רל"א כתוב קלנייר"ר והו בל"ל calomnier ובל"א איט calunniare (בעטוודיגען, זינקלונגען).

ו (יד) המדרגה, אישקלויי"ש בלע"ז. escalier טטיגע, טרעפפע, וכמו שתרנס החכם המנאר, ועיין מרכא לשון עירובין ע"ז ב' ד"ה ששליבותיו.

מגלת שיר השירים

קסב

(ב) שכולם מתאימות, לשון מתוס וכו' כלומר תמימות אינטריו"ש בלע"ז, entier (גזנין, פהלוקהווען).

(ג) ומדברך, דבורך וכו' פלררי"ן בלע"ז parlerie (געקווע, געפליסטער, געי טוועטן) ועיין מה שהעירותי בהמעמר לספר במדבר י"ד ל"ו.

רקתך, היא גובה הפנים שקורין פומיל"ש בלע"ז, pommelles בלשון לרפת היסנה (וואנגען, באקען), על שם תבניתן עגול בתפוח, ועיין מרפא לשון שנת פ"ב ד"ה כל כול לידעא.

(ב) קווצותי וגו', קווצות הן דבקי שערות הראש המדובקים יחד שקורין פלזייל"ט בלע"ז floquets מלה נושאת floquets de cheveux (החמלוקקען), ועיין בבאורי לשופטים ט"ז י"ג.

(ו) הכוני פצעוני, כל פלע לשון מכת כלי זין הוא כנרדוריא בלע"ז; וכדפוס פראג רכ"א כתוב כנורא, וכן מלאתי בכתב יד, וזה navreure מלה נושאת (וואונדע) נבנה מסעל נושן navrer (פערוואונדערען) והוראתו כפירוש מכת כלי זין.

(יא) קוצותיו חלהלים, לשון תלויים פנדלוי"ש בלע"ז; pendilles מלה נושאת (וואס פרייח חונד בעוועגליך הערעבהענגט) או pentes, עיין מרפא לשון שנת נ"ט ב' ד"ה מסרתי את.

(יד) עשה, קבוץ עב קרוי עשת מאשי"אה בלע"ז masse (אחססע, קוואסען, באק) עיין רש"י יומא ל"ד ב' ד"ה עששיות ובמרפא לשון שם.

(ה) הרחיבוני, הגיסו לבי וכו' אישמי"ר בלע"ז; כדפוס פראג רכ"א כתוב אשווי"ר assovir (פאלויג זעטטיגען, אויפבועהען) וזה נראה נכון.

(ה) עיניך בריכות וגו', עוד יש לפרש בריכות בתשבוך כמו יונים ולשון משנה הוא הלוקח יוני שובך מסרים בריכה ראשונה (בב"ב פרק ה' משנה ג') קוביר"ש בלע"ז; couvée (ברוטה) עיין מרפא לשון בילה י' א' ד"ה בריכה.

(ו) רהטים, קורנן בלע"ז; cournette (איינע פערט בינדע) וכמו שאר המכס המבאר, ויתכן לדעתי שהוא courants (ווינדונגען).

(י) דובב, מרחיש פרומי"ר בלע"ז, fremir (ליטטערן, ליטען); עיין מרפא לשון יבמות כ"ז א' ד"ה דובב.

(ו) קנאה, בכל מקום אינפרמ"נט לשון אחיזת הלב לנקום נקם; emportement (דיח דורך חירגענד חיינע לידענטשעפט עררעגטע העפטיגע געמיסהסבעוועגונג).

מגלת רות.

ב (טז) צבחים, עמרים קטנים ויש דוגמתו בלשון משנה מלאך לנחיש או כריכות ע"כ, ושם מלאחי נסמן במסכת בב"מ, וטעות הוא שזה משנה במסכת עירובין ל"ד א' ריש המולא תכלין, ועיין מרפא לשון מנחית ע"א א' ד"ה לבות ים.

ג (ד) הגה הוא זורה, המון וונטי"ר בלע"ז; בדפוס פראג רל"א כתוב ווני"ר וכן נכון vanner (טווינגטן, דרו געטריידע חין זיינער ווונגע קדער טווינגע פֿעקס טטויבע רייניגען).

מגלת איכה

א (ח) לנידה, לגולה לשון נע וכד אישומ"כר בלע"ז; זהו הפעל emouvoir (כעוועי גען, חין בעוועגונג גערעטהען), ובדפוס פראג רל"א כתוב אשמובמי"ט וזהו השם emouvement (כעוועגונג, זוכרוהע).

נאנחה, לשון נפעלה שושפיר"כ בלע"ז; כלומר שהוא הנפעל מפעל soupirer (זייפלען) והוסיף רש"י לבאר: שמעו כי נאנחה אני הוא שם דבר שושפיר"כ א soupireure (זיינע זייפלענדע).

(יד) נשקר וגו', חין לתיבה זו דמיון במקרא ובלשון ארמי של פסיקתא קורין לדרבן מסק דא (זהו) מלמד הבקר ע"כ. ולהבין דבריו עיין בויקרא רבה פרשה כ"ט ו"ל אני ה' מלמדך להועיל (ישעיה מ"ח י"ז) מסקיד לך כהדין מסאסא (זהו מלמד הבקר) מסקד להדא פרתא וכו' ולדעת הרד"ק בשרשיו שורש שקד טעם המאמר אהיה עמך תמיד להנהיגך כמו שהמלמד דבק תמיד בפרה להנהיגה, ולכן פי' נשקד, נדבק או נקשר; אולם רש"י הוסיף לפרש ו"ל ואומר אני נשקד פוינטרי"ט בלע"ז וזה pointer (פונקטירען, בעלייכטן דורך טטיכע) וכן פי' עגלה מלומדה (הושע י' י"א) כורפויינ"טא pourpointé (דורכטטיקען) עשוי' חנורות חנורות במלמד הבקר ע"ש, ולכן באר כאן שהפסעים מנומרים ומסומנים בידו של הקב"ה.

ב (יא) חמרמרו, גרזולי"רט בלע"ז; בתהלים מ"ו ד' פי' יחמרו וז"ל ומנחם חברו כמו מעי חמרמרו גרזורו"ט בלע"ז, והו accoreirent (זיח טרוועפֿטען חוין, זיעפען חוין) וכן פי' למעלה א' כ' חמרמרו כוונתו ויש לשון זה בלשון המשנה נפלה לאור ונחמרו בני מעיה (חולין כ"ו א') ע"כ, ועיין מרפא לשון זבחים כ"ג א' ד"ה חומר. בעטף, פשמיי"ר בלע"ז pamer (פֿעהנשעכטיג ווערדען) עיין מרפא לשון שנת ט' ב' ד"ה יתעלפה.

ב

(יד) שוא וחפל, דברים שאין בהם טעם ארלשטרימ"נט; לדעת החכם המבאר ז"ל אבסורדימ"נט absurdement (אונגערייחט, אבגעטוואקט), ויתכן שהיא מלה נוספת וקרוב לו בטעם ובמנטא affatturamento בלאי"ט (בעהעקסונג) שזה דבר שאין בו טעם. ועוד אשיב לדבר על; מלה זו ביחזקאל י"ג י' בעזרת החזקן דעת נ"ה.

(טו) שרקו, נוסח בשיו שיכלי"ר; siffler (ליטען, פפייפען).

(יה) פוגה, העברה טרושאלמי"נט בלע"ז; tressaillement (אויבערגאנג דער גע- ויטהשטייחונג) וענינו כאן ההעברה מתורה לשמה.

בח עינך, שחור של עין שקורין פרוני"לש prunelle (דער אויגענטערן, דער טווארלע וויץ אויגע).

(יט) העטופים, אשפ"ן; תרגמתי למעלה ב' י"א.

ג

(ו) הכביד נחשתי, עשה לרגלי נחושתיים כנדים וכו' פירי"ט; fers (פעטסען, קעטטען) כמו שתרגם החכם המבאר, וכוונת המלה בלשון לרפת כנלים מברזל, אולם בימים הקדמונים אלל בני קדם הי' עשין מנחשת וכמו שהעיר הרד"ק.

(יד) ויציבני כמטרא, העמידנו לנגד חליו לירות בי כמטרא אשניי"ל בלע"ז, annelle (ליענטייבע חין געטטאנט איינעט רינגעט).

(טו) הכפישני, ככלי הכפויעל פיו ארנטו"ר בלע"ז; בדפוס פראג רל"א כתוב אדינט"ר וכן מלא אחד מן המעתיקים בכ"י, וחשב שהוא etendre (אויסברייטען, הינטערעק- קען). ובכל הספרים חדשים גם ישנים יש ט"ס בפי' רש"י שכתב ויש דומה במשנה פישון הגמל במדה כפוזה מדד, ול"ל ויש דומה בג מרא ותלמוד ערוך הוא יבמות ק"ז א', ופי' רש"י שם ד"ה במדה כפוזה מדד, במדה כפויה לשון אונאה כמודד בשולי המדה וחברו בתוספתא דאהלות וכו' לשון הכפישני באפר וכו' ע"כ. וא"כ פירושו במדה הפוכה וטעם הכפישני הפכני באפר עיין רד"ק בארשיו, ולכן מסתבר שהבלע"ז משוכש ול"ל אטירי"ר atterer (טטירלען, אווהטירלען).

(יט) ומרודי, קומפלווי"נט בלע"ז; complainte (וועהקלאגע).

(נג) צמחו, אסרו כמו לומת הגידים (חולין ע"ו א') מנעד לכמתך (ש"ה ד' ג') איטעריי"טור בלע"ז; בדפוס פראג רל"א כתוב איטערייטווי"א והו astreindre (לזויג- גען, בינדען) astreinte (געבונדען); ועיין מרסא לשון פסקים מ' א' ד"ה וקומץ לומתן.

ד

(ו) עצם, לשון מראה וכו' קול"ר בלע"ז couleur (פארבע).

מגלת קהלת

ז (ו) הרוח, רוחו של שמש טלל"ט בלע"ז talent (כייגובג, ווילנע, טריעב) וכן בסמוך פסוק י"ג ד"ה רעות רוח, עיין בבאורי לשופטים ט' כ"ג.

ז (ו) כי בקול הסירים, עליו קוליס אשפינ"ש espires (דאָרנען).

ח (ה) משפט, יוסטי"לא justice (סטראַפֿגֿעריכט) וכן פי' רש"י ותאחז במשפט ידי (דברים ל"ב מ"א) והמשפט הזה לשון פורענות הוא בלע"ז יוסטיליאה; ובישעי' (ל"ב ז') פי' משפט משמש ג' לשונות תחלת טענות, וגמר הדין, ומשטר ששטרין אותו ביסורין יושטי"לא בלע"ז (ועיין בפירושו שמות כ"ט ט"ו) וא"כ שם זה יורה פעולת גמר דין והוה העונש (דיוו פֿאָלזיעהונג דער סטראַפֿע, עקסעקוציאָן) ועל זה כוון בפירושו ה' ידיון אפסי ארץ (שמואל א' ב' י') שופטן ומייסקן יושטי"לא ואין הבלעז פעל כ"א שם, ועניונו שיעשה משפט בהוראה השלישית שהביא בשמות ובישעי' משטר ביסורין ועיין רש"י דברים ל"ב ל"ו הפי' הראשון והשני על כי ידיון ה' עמו והמשכיל יבין.

ט (יא) שבחי וראה, כמו זכור ויידנ"ט בלע"ז; בלשון נושן vidant והוה voyant (זע הענד), וכבר הרחבתי לבאר כוונת רש"י ז"ל בענין המקור בהמעמר במדבר ט"ו ל"ה. (יב) כהם יוקשים וגו', במכשול קטן וחלש וכו' כשכא עתם ליפול הרעה עליהם פתאום במכודה רעה מלווי"ש בלע"ז. מלה נושנת malvais והוה mauvais (געפֿאָהר, חונג גויק) ולא כמו שחשב אחד מן המעתיקים שהוא תרגום של פתאום וכדא מלה malvis מלכו שתרגם (חונפֿערזעהענט).

י (א) זבובי מוח יבאיש וגו', כגון בימי חורף וכו' והוא מעלה קלף שקורין אישקומ"א; ecume (טויק).

יא (ה) בעצמים, אינקלוזור"ש בלע"ז encloses (חיינגעטוּןסמען) מפעל encloire (חיינטויעמען).

יב (ב) והכוכבים, אלו הלשונות רומני דאפי שקורין פומיל"ש, מתורגם ש"ה ד' ג'. (ג) והתעווחו, יאחזם עוית שקורין קרנפ"א (קרנפאן, עיין מרפא לשון חולין כ"א א' ד"ה שיגרונא וגטין ע' א' ד"ה עוית) והתעווחו אגרופי"רוט בלע"ז; בדפוס פראג כל"א כתוב אינקרפי"רוט והוה encourberont (ווערדען זיך קריאווען). (ה) וינאץ השקד, אמרו רבותינו זו קליבוסת האנק"א בלע"ז; hanche (היפֿטע) עיין מרפא לשון שנת ק"ב א' ד"ה זו קליבוסת. (שס) ויסחבל, אישטי"ר שורפי"שין être surchargé (חיבערלואסטעט, חיבערלואדען זיין). (יא) בעלי אספוח, מסמרים שיש להם גלגולת אסופה ונסה גרוס"ה בלע"ז gros ובלא"ט grosso (דיק, טווער, טטאָק).

מגלת אסתר

קסד

ג (יג) ונשלוח ספרים, ויהיו נשלחים הספרים אישטראטרמיים. *etre remis* (איבערטיקט ווערען) וכמו שפי' הקכס המבאר.

(יד) פתשגן, לשון ארמי ספור הכתב דרישממ"ט בלע"ז *dressement* (אויפֿוּצֿטן, אינהאלט) כן תרגם הקכס המבאר, ולדעתי ל"ל *discernement* (אויסאיינזאנדערע זעטלונג, אונטערטיידונג) כמו שהביא שמות כ"ח ט"ו לבאר שם משפט שמברר דבריו דרישממ"ט בלע"ז וגם שם ל"ל כמו שכתבתי, ומלאנו הפעל *discerner* בפירושו לספר יאעי' ס"ו ט"ז לבאר לשון משפט ע"ש.

ה (י) ויחאפק, אישט"ניר בלע"ז; בדפוס פראג רכ"א כתוב אישרטי"נט וכן נכון *et se retient* (אונד ער היעלט זיך לוריק).

ח (י) האחשחרנים, מין גמלים הממהרים לרוץ. בחוזש עם חמש מגילות דפוס ויניציאה ש"ח נוסף ובלשון איטאליאן קוראין אותן דרומוד"ארי *Dromedari* (דראמעדארע, טראמפּעלטֿהיערע, באַקטריאַניטע קאמעהלע), ועיין מרסא לשון שנת כ"א ב' ד"ה נאקה; ויתכן שהוספה זו היא מיד המגיה רבי אליהו הנחור אשכנזי בעל המחורגמן שהי' בבית המדפיס דניאל בומבירגו.